

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-296-8-20>

LEGAL ASSESSMENT OF POSSIBLE RISKS IN THE ENTERPRISE AS A CORPORATE-MANAGEMENT APPROACH IN BUSINESS

ПРАВОВА ОЦІНКА МОЖЛИВИХ РИЗИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ ЯК КОРПОРАТИВНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ ПІДХІД У БІЗНЕСІ

Діяльність з розкриття, розслідування та попередження кримінальних правопорушень у сфері «торговельно-економічної діяльності підприємства» пов'язана з вирішенням завдань, що вимагають знання не тільки криміналістики, кримінального права та процесу, але й торгівлі, економіки та корпоративного права. Розгляд правової оцінки торговельно-економічних ситуацій, як сучасного підходу для розвитку і покращення власного бізнесу, корпоративного управління вимагає свого детального дослідження та аналізу, оскільки цей вид службової діяльності не уявляється можливим без суворого дотримання норм Конституції України та процедури законності. В цьому і полягає актуальність проблеми.

У 2022 році виповнилось сто років від заснування споживчої кооперації України [1], яка стала своєрідним трампліном для формування та розвитку приватного бізнесу на теренах сучасної України, та, як наслідок, для економічного зростання добробуту нашої держави. Проте, бізнес відносини, як і будь-які правовідносини, повинні базуватись на верховенстві норм закону та права, як того вимагають не лише Конституція України [2], але й всі кодифіковані збірники законів, зокрема: Кримінальний кодекс України [3], Цивільний кодекс України [4], Кодекс законів про працю України [5] та ін., а тому саме правова оцінка торговельно-економічних питань буде виступати невід'ємною складовою розвитку та покращення власного бізнесу будь-якого підприємця України.

У бізнесі, як і у будь-яких правовідносинах між сторонами можуть виникати не лише торговельно-економічні питання, але й кримінально-правові, які теж потребуватимуть свого вирішення у рамках правового поля. Тому нами запропонована власна (авторська) оцінка певних «життєвих» ситуацій, які можуть бути вирішені за допомогою норм діючого кримінального та кримінального процесуального права,

зокрема, у випадку причетності працівників закладу торгівлі до кримінальних правопорушень, пов'язаних із діяльністю останнього.

Так, при здійсненні торговельно-економічних операцій працівниками супермаркету, магазину, торговельної точки може здійснюватися розкрадання товарів, матеріальних цінностей та привласнення коштів. Зокрема, розкрадання, як зазначає практика у виявленні та розслідуванні правопорушень зазначеної спрямованості, може здійснюватися такими способами:

- привласнення та розтрата коштів або товарно-матеріальних цінностей без вуалювання недостачі, що утворилася внаслідок розкрадання;

- присвоєння та розтрата коштів або товарно-матеріальних цінностей з подальшим приховуванням нестач за допомогою різноманітних комбінацій при інвентаризаціях: приписки до інвентаризаційних відомостей; пред'явлення особам, які провадять інвентаризацію, фальсифікованих товарів; використання їх недосвідченості; дача їм хабарів; тимчасове внесення на період інвентаризації грошей до каси; пред'явлення підроблених збережених розписок про здачу товару на тимчасове зберігання у будь-яку організацію; штучне зменшення книжкового залишку цінностей за рахунок списання товарів у витрату за безтоварними накладними на повернення товару на базу або «перекидання» товарів в інші торгуючі точки або шляхом несвоєчасного оприбуткування товарів, що надійшли;

- створення неврахованих надлишків грошей та товарів з подальшим їх розкраданням. Невраховані надлишки товарів створюються за рахунок: неоприбуткування товарів, що надійшли; завищення ціни товару, обважування, обмірювання та інших форм обману покупця; списання товарів за підробленими актами на псування, бій, уцінку товарів та інші втрати; включення до накладних при відпуску продуктів вартості тари, у той час як вона входить у вартість товару; реалізації неврахованих товарів, що надходять від промислових підприємств, фермерських господарств та приватних осіб, та одержання певного відсотка виручки; складання безтоварних накладних за змовою працівників баз, складів із працівниками роздрібною торгівлі, а останніх за змовою з підприємствами, установами, організаціями на відпуск їм товарів з подальшим вилученням та присвоєнням даних товарів або їх вартості з виручки закладу торгівлі;

- присвоєння грошових коштів або товарно-матеріальних цінностей та приховування розкрадання підробленими документами (фальшиво переоцінюються товари, фактично вже продані, а різниця в їхній вартості вилучається та присвоюється, в актах на переоцінку завищується кількість переоцінених товарів, складається підроблений

акт на уцінку продуктів, у тому числі прийнятих на продаж на підприємницьких засадах); використовуючи різницю у цінах між оптовими та роздрібними товарами, на товари широкого ужитку, на товари одного й того ж найменування залежно від сорту, виробника, артикулу, від сезону та ін.

Так, при встановленні фактів присвоєння працівниками магазину, торговельної точки, супермаркету коштів закладу торгівлі або товарно-матеріальних цінностей власнику магазину (керуючому) ми рекомендуємо виявити та проаналізувати такі питання: чи мав місце насправді факт недостачі; який її розмір та час утворення; яка причина недостачі – була вона результатом розкрадання або наслідком інших причин; за допомогою яких прийомів ховалася нестача; хто з матеріально відповідальних та посадових осіб відповідальний за виявлену нестачу і яка їхня роль у цьому, чому своєчасно нестача не була розкрита і хто несе за це відповідальність; які обставини сприяли скоєнню та прихованню недостачі.

У разі виявлення власником (керуючим) магазину, супермаркету, торговельної точки фактів реалізації продавцями, менеджерами з торгівлі необлікованих товарів, йому слід з'ясувати такі питання, що мають, на нашу думку, суттєве юридичне та торговельно-економічне значення: чи надходили і чи реалізовувалися в закладі торгівлі необліковані товари та які саме; звідки надходили необліковані товари; яким транспортом вони доставлялися; як приховувалася по документації доставка необлікованих товарів; протягом якого періоду часу вони реалізовувалися; як вилучалася готівка, отримана від реалізації необлікованого товару; на яку суму було реалізовано товару; як розподілялися між учасниками розкрадання суми викраденого; які обставини сприяли реалізації необлікованого товару.

У випадку встановлення факту розкрадання шляхом використання різниці у цінах та складанні підроблених документів на переоцінку товарів вважаємо, що власникові або керуючому закладу торгівлі насамперед слід з'ясувати: за якою ціною відпускалися товари магазином до інших магазинів, торгових точок та за якою ціною вони там оприбутковувалися; якщо товари оприбутковувалися за роздрібними цінами, то яким чином вилучалися товарно-грошові надлишки, які створювалися таким шляхом, і як приховувалося за документами вчинене розкрадання; чи здійснювалася у підзвітний період переоцінка товару в залежності від сезону, а якщо здійснювалася, то чи були випадки зменшення або збільшення залишку переоцінених товарів при інвентаризації.

У якості висновку з досліджуваного питання зазначимо, що зважаючи на наявність недоліків у цій сфері економіко-правової,

корпоративної та торговельної діяльності вважаємо за актуальні подальші дослідження відповідної спрямованості, адже останні створюватимуть перспективи теоретичних та практичних напрацювань та сприятимуть розв'язанню проблемних питань на цьому напрямку.

Література:

1. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org> (дата звернення: 02.03.2023).
2. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. Ст. 141) (редакція станом на 01.01.2020). URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.03.2023).
3. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 25–26. Ст. 131. (редакція станом на 05.01.2022). URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.03.2023).
4. Цивільний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2003. № 40–44. Ст. 356. (редакція станом на 10.10.2022). URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.03.2023).
5. Кодекс законів про працю України. Затверджено Законом України № 322-VIII від 10.12.71 ВВР, 1971, додаток до № 50, ст. 375. (редакція станом на 11.12.2022). URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.03.2023).